Blogi

Blogi: 150 vuotta Snellmanin rahauudistuksesta ja hopeamarkan synnystä

Historia | 06.11.2015 | Juha Tarkka

KIRJOITTAJA

Juha Tarkka

Suomen valuutan historia on yhdentymispyrkimysten historiaa.

Näinä päivinä tulee kuluneeksi 150 vuotta J.V. Snellmanin toteuttamasta rahauudistuksesta, jota pidetään Suomen kansallisen rahajärjestelmän lähtölaukauksena. Suomen senaatti päätti rahauudistuksesta marraskuun 8. päivänä 1865 ja se tuli voimaan 13.11.1865.

Uudistuksen tuloksena Suomi sai oman, Venäjästä erottuvan rahajärjestelmän, jonka perustana oli hopeakantaan liitetty Suomen markka. Sen merkitystä kuvaa, että senaattori Snellmania alettiin pitää Suomen markan isänä ja hänen patsaansakin pystytettiin myöhemmin juuri Suomen Pankin edustalle.

Nykyajan näkökulmasta on kiinnostavaa, että oman rahayksikön, markan, käyttöönotto ei ollut taloudellisen eristäytymisen väline, vaan integraatiohanke. Suomen lähimpien läntisten kauppakumppanien valuutat olivat hopeakannassa, Saksa niistä tärkeimpänä, ja uudistuksen tavoitteena oli vakauttaa Suomen rahan arvo suhteessa noihin hopeavaluuttoihin.

Hopeamarkka

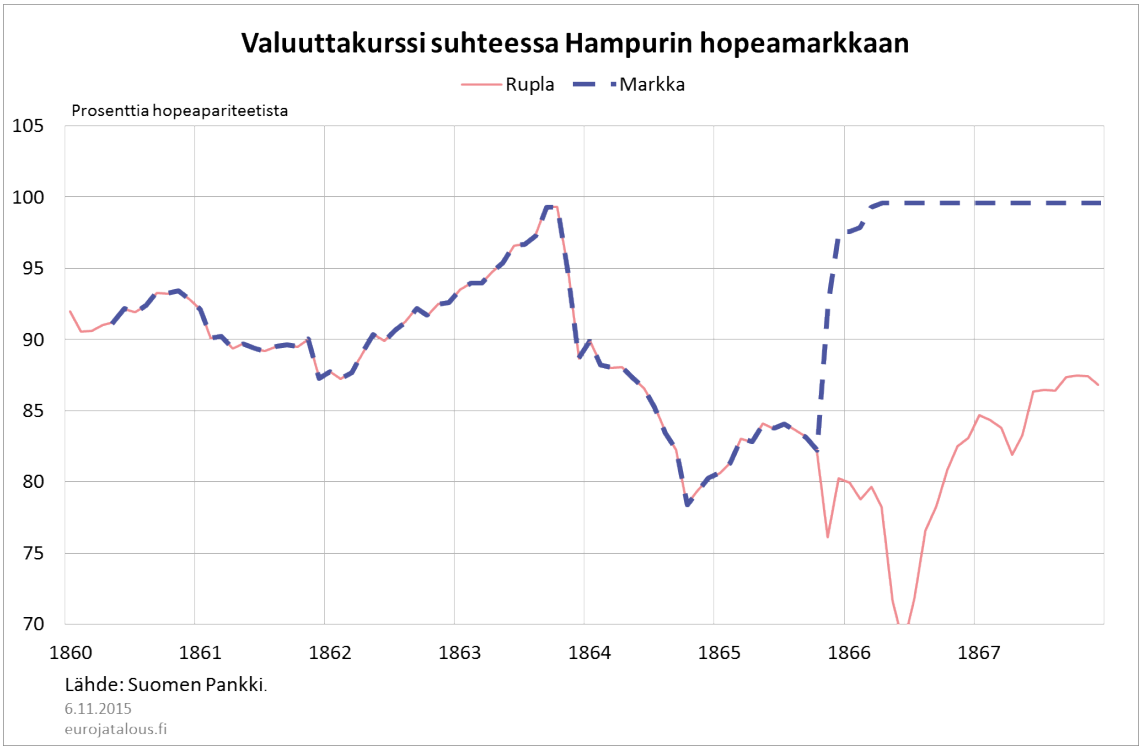
Snellman perusteli rahauudistusta Venäjän valtiovarainministerille mm. sillä, että ulkomaisen pääoman saanti Suomeen tulisi hopeakantaan siirtymisen avulla mahdolliseksi. Maanviljelyksen kehittäminen ja rautateiden rakentaminen vaativat Suomeen ulkomaisia lainoja, mutta lainat saatiin hopeavaluutoissa, ja niiden hoitamiseksi piti Suomenkin raha saada hopeakantaan.

Ennen markkaa Suomessa oli rahana rupla, joka oli kyllä periaatteessa hopeavaluutta. Käytännössä sekä venäläisten että Suomen Pankin ruplasetelien vaihdettavuus hopeaan oli kuitenkin jouduttu 1850-luvulla Krimin sodan takia lopettamaan. Setelien arvo oli heikentynyt ja hopearaha hävinnyt kierrosta. Suhteessa muihin valuuttoihin ruplan kurssi kellui.

Suomalaiset olivat ehdottaneet jo kuusi vuotta aiemmin, että Suomi voisi palata hopeakantaan yksin, vaikka Venäjä ei muuten siihen vielä pystyisikään. Ehdotus torjuttiin Pietarissa silloin, mutta Suomi sai myönnytyksenä vuonna 1860 oman rahayksikön, markan, joka määriteltiin ruplan neljäsosaksi. Tämä ei kuitenkaan riittänyt rahaoloja vakauttamaan niin kauan kuin markka oli sidottu arvoltaan vaihtelevaan seteliruplaan.

Marraskuun 1865 uudistuksen muodollinen sisältö oli, että vain hopearaha oli siitä lähtien laillinen maksuväline Suomessa. Venäläinen seteliraha menetti laillisen maksuvälineen aseman Suomessa. Suomen Pankille tuli tällöin mahdolliseksi aloittaa omien markkamääräisten seteliensä lunastettavuus hopealla. Markan arvo irtosi Venäjän paperirahan arvosta. Hopearuplat tosin saivat myös laillisen maksuvälineen aseman, neljän markan arvoisina, mutta tästä ei ollut haittaa, koska se ei estänyt markan arvon liittämistä hopeakantajärjestelmään.

Kuvio 1.

Olosuhteet Snellmanin rahauudistukselle olivat huonot. Setelirupla oli ehtinyt heikentyä noin 18 prosentilla suhteessa hopeaan, ja markka sen mukana. Hopeakantaan siirtyminen merkitsi siksi markan arvon hyppäyksenomaista vahvistumista ennen kurssin vakiintumista, kuten kuviosta näkee. Tämä revalvoituminen teki tuonnin halvemmaksi, mutta aiheutti vaikeuksia vientikaupalle ja velkaiselle maataloudelle.

Pahempaa oli, että uudistusta seuraavina vuosina koettiin vielä kansainvälinen vuoden 1866 finanssikriisi, vuoden 1867 kato ja sitä seurannut nälkäkatastrofi tautiepidemioineen. Snellman onnistui saamaan ulkomaista lainaa viljan hankintaan, mutta epäonnistui muuten pahasti nälänhädän lievittämisessä ja joutui eroamaan senaatista vuonna 1868.

Suomen rahauudistuksen tuloksena markan valuuttakurssi muuttui kiinteäksi suhteessa Saksan ja Skandinavian maiden hopeakantaisiin valuuttoihin. Kun nämä maat myöhemmin siirtyivät kultakantaan, Suomi seurasi taas mukana, jälleen paljon ennen Venäjää. Snellmanin kaavailema pääomantuonnin käyttö Suomen taloudellisen kasvun vauhdittamiseen alkoi kuitenkin toteutua toden teolla vasta 1870-luvulla.

Vuoden 1865 rahauudistuksen niin kuin muidenkin Suomen rahajärjestelmän historiallisten muutosten taustalla on aina ollut pyrkimys turvata Suomen kansainvälinen luottokelpoisuus ja ulkomaisen pääoman saatavuus kytkeytymällä lähempien finanssikeskusten rahajärjestelmään.

Suomen valuutan historia on yhdentymispyrkimysten historiaa.

Asiasanat

rahajärjestelmä, rahapolitiikka